

WERKEN MET BABY'S

COLOFON

Boom beroepsonderwijs
info@boomberoepsonderwijs.nl
www.boomberoepsonderwijs.nl

Auteurs: Marjolein van den Hof/ Karin Stolk-Haak

Titel: Werken met baby's

ISBN: 978 90 372 6227 8, maakt deel uit van pakket: 978 90 372 6225 4

Eerste druk/eerste oplage
© Boom beroepsonderwijs 2022

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Boom beroepsonderwijs, te vinden op www.boomberoepsonderwijs.nl

INHOUDSOPGAVE

1. WERKEN MET DIT KEUZEDEEL	4
2. INLEIDING	6
3. SOCIAAL-EMOTIONEEL	13
4. COGNITIEF	20
5. TAAL	28
6. FYSIEK	39
7. VERZORGING EN OPVOEDING	51
8. UITDAGING	67

DIGITALE LEEROMGEVING

Bij sommige opdrachten heb je hulpmiddelen nodig. Bijvoorbeeld filmpjes, formulieren of een link naar een website. Deze staan allemaal in de digitale leeromgeving. Dit icoontje verwijst naar de digitale leeromgeving. Om hier te komen ga je naar digitaal.boomonderwijs.nl/beroepsonderwijs.

Eerste keer inloggen in de digitale omgeving

Voordat je de digitale leeromgeving kunt gebruiken moet je je licentie activeren.

- Overleg met je docent welk type account je gebruikt.
- Ga naar www.boomberoepsonderwijs.nl/licentie.
- Bekijk de instructiefilm of lees het stappenplan.
- Volg de stappen.

Daarna kun je aan de slag!

WERKEN MET BABY'S

Dit keuzedeel gaat over de manieren waarop je als pedagogisch medewerker, in je dagelijks werk met kinderen van 0-2 jaar, gericht aandacht kunt hebben voor de behoeften van ieder individueel kind. Je vergroot in dit keuzedeel je vakkennis en vaardigheden op het gebied van pedagogiek, de ontwikkeling van baby's en de verzorging van de kinderen op de babygroep. Ook leer je hoe je ouders en anderen kunt informeren over de ontwikkeling van baby's en hun vragen kunt beantwoorden.

De laatste jaren is er veel aandacht voor de kwaliteit van babyopvang en blijkt uit onderzoek dat de zorg en de emotionele ondersteuning van de baby door de gemiddelde pedagogisch medewerker op de babygroep wel goed is, maar dat de educatieve interactievaardigheden (praten en uitleggen, ontwikkelingsstimulering, begeleiden van onderlinge interacties), nog voor verbetering vatbaar zijn. Deze komen in dit keuzedeel dus zeker aan de orde.

 Bekijk het filmpje. Iedere baby is anders. Daarom zorg je ervoor dat je iedere baby de aandacht geeft die past bij zijn behoeften.

LEERDOELEN

1. Je hebt kennis van de ontwikkeling van baby's.
2. Je weet wat aandachtspunten zijn bij de verzorging van baby's.
3. Je hebt kennis van passende spel- en ontwikkelingsmaterialen.
4. Je kunt je afstemmen op het individuele ritme van iedere baby.
5. Je kunt baby's structuur, herkenbaarheid, veiligheid en uitdaging bieden.
6. Je kunt ouders/verzorgers informeren over de brede ontwikkeling en het welbevinden van de baby.
7. Je kunt de educatieve vaardigheid 'praten en uitleggen' in de omgang met baby's toepassen.
8. Je weet hoe je onderlinge interacties tussen baby's kunt begeleiden.

Dit keuzedeel bestaat uit:

- *Theorie, begrippen en opdrachten*

Hierbij leer je over en oefen je met de praktijk. In sommige opdrachten werk je aan beroepsproducten, deze opdrachten herken je aan . Deze beroepsproducten kun je verzamelen in je portfolio en heb je nodig om de uitdaging aan het einde van dit keuzedeel goed af te ronden.

De beroepsproducten in dit keuzedeel zijn:

- *een presentatie in de vorm van een Pecha Kucha-evenement waarin de verschillende fasen en mijlpalen in de sociaal-emotionele ontwikkeling van baby's en daarbij passende begeleidingsstijlen naar voren komen*
- *een overzicht van geschikt spelmateriaal voor baby's van 0-2 jaar*
- *drie verschillende boeken die je op een interactieve manier kunt voorlezen*
- *een map met drie tot vijf uitgewerkte sensopathische en sensomotorische activiteiten*
- *twee instructiekaarten over handelingen met betrekking tot de verzorging.*

- *Test je kennis*

Hiermee kun je zelf je kennis van de theorie testen.

- *Uitdaging*

Dit is het eindproduct en de afronding van het keuzedeel. Hier werk je gedurende het hele keuzedeel naartoe en je wordt erop beoordeeld.

Je ontwerpt een dagschema voor de babygroep, waarin alle ontwikkelings- en aandachtsgebieden naar voren komen. Daarnaast werk je een presentatie uit aan de hand waarvan je kunt uitleggen hoe er op jouw babygroep wordt gewerkt.

- *Theorietoets*

Je docent besluit of je ter afsluiting een theorietoets maakt.

2 INLEIDING

Als je aan dit keuzedeel begint, weet je natuurlijk al het een en ander over baby's.

Toch beginnen we in deze inleiding met een opwarmer of opfrisser van bepaalde begrippen die in de theorie regelmatig zullen terugkomen.

AAN HET EIND VAN DIT HOOFDSTUK:

1. kan je begrippen uit de ontwikkelingspsychologie benoemen en uitleggen.
2. ken je de vier pedagogische basisdoelen van M. Riksen-Walraven.
3. kan je de zes interactievaardigheden uitleggen.

THEORIEBRON ONTWIKKELINGSPSYCHOLOGIE

Het is bijzonder om te zien hoe kinderen zich ontwikkelen. Van jou als pedagogisch werker wordt verwacht dat je weet hoe de normale ontwikkeling verloopt en tijdig opmerkt wanneer een kind opvallend langzamer of sneller is dan gemiddeld.

Ontwikkelingsaspecten

In de theoretische beschrijving van de ontwikkeling is het gebruikelijk om de ontwikkeling op te splitsen in verschillende aspecten (ook wel ontwikkelingsgebieden genoemd). Een kind is natuurlijk altijd een compleet mens en ontwikkelt zich in een eigen tempo vaak op meerdere ontwikkelingsgebieden tegelijk. Het gebruik van fasen en gebieden in de beschrijving is vooral handig voor het overzicht. In dit keuzedeel focussen we met name op de ontwikkeling van kinderen van 0 tot 2 jaar.

- In de theorie spreek je van een 'baby' tot de leeftijd van ongeveer 1 jaar.
- Een dreumes is een kind van ongeveer 1 tot 2 jaar

Elk hoofdstuk in dit keuzedeel gaat over één aspect van de ontwikkeling, zonder daarbij de samenhang tussen alle aspecten uit het oog te verliezen.

De **sociaal- emotionele ontwikkeling** betreft de ontwikkeling van het gevoelsleven, de verbondenheid (hechting) die het kind ontwikkelt met zijn verzorgers. Ook de omgang met anderen, het herkennen van gevoelens bij jezelf en bij anderen en daar rekening mee houden, valt onder dit ontwikkelingsaspect.

De **cognitieve of verstandelijke ontwikkeling**: hierbij kijk je naar de ontwikkeling van de hersenen (het brein) en naar de manier waarop het leren, denken en begrijpen zich ontwikkelt.

De taalontwikkeling hoort bij de cognitieve ontwikkeling maar wordt apart behandeld, omdat deze zo belangrijk is. De taalontwikkeling verloopt bij elk kind min of meer volgens vaste stappen. Deze mijlpalen zijn over de hele wereld voor alle kinderen hetzelfde, maar toch zijn er binnen de normale taalontwikkeling grote verschillen tussen kinderen. Er lijkt een aangeboren taalsysteem aanwezig te zijn bij kinderen, waardoor ze een taal kunnen leren.

De **fysieke ontwikkeling** betreft de lichamelijke groei, de ontwikkeling van de zintuigen en de motoriek. Motoriek heeft alles te maken met bewegen; zowel de grove motoriek (lopen, springen, klimmen) als de fijne motoriek (een boterham smeren, kralen rijgen, tekenen).

Het laatste hoofdstuk gaat over verzorging en opvoeding.

In de ontwikkelingspsychologie wordt er nog vaak nóg een aspect genoemd: de seksuele of sensuele ontwikkeling. Omdat in de babytijd, waar dit keuzedeel specifiek over gaat, van echte seksualiteit nog geen sprake is, heeft dit aspect van de ontwikkeling in dit keuzedeel geen apart hoofdstuk. De sensuele ontwikkeling en de behoefte aan aanraking komt aan de orde bij het hoofdstuk over verzorging en opvoeding.

OPDRACHT 1 Welk ontwikkelingsgebied?

Het is belangrijk dat je kan observeren of een kind zich op alle gebieden goed ontwikkelt en dat je weet welk gedrag hoort bij welk ontwikkelingsgebied.

Wat is wat? Koppel het juiste ontwikkelingsaspect aan het gedrag dat wordt beschreven.

Gedrag
Mark van 7 maanden rolt zich van rug naar buik en andersom
Faisal van 11 maanden zoekt naar een bal die is weggerold
Fatima van 9 maanden eet liever een banaan dan een appel
Kai van 4 maanden vindt het heerlijk om gemasseerd te worden
Robbert van bijna een jaar is erg eenkennig

Ontwikkelingsaspect
Sensuele ontwikkeling
Sociaal-emotionele ontwikkeling
Fysieke ontwikkeling/ grove motoriek
Fysieke ontwikkeling/ smaakzintuig
Cognitieve ontwikkeling

THEORIEBRON PEDAGOGISCHE BASISDOELEN

Een kind komt alleen tot ontwikkeling als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- Het kind voelt zich veilig bij de persoon/personen in zijn nabijheid
- Het kind voelt zich in de ruimte waar hij is op zijn gemak
- Er is voldoende tijd om te spelen
- Er is voldoende ruimte om te spelen
- Er is voldoende keus in materialen waarmee gespeeld kan worden
- Het kind krijgt de vrijheid om zelf keuzes te maken.

Een veilig en vertrouwd gevoel, de basis voor ontwikkeling.

Marianne Riksen-Walraven is een Nederlandse pedagoge die zich heeft gespecialiseerd in vroegkinderlijke ontwikkeling. De kwaliteitseisen in de Wet Kinderopvang zijn gebaseerd op de door haar opgestelde pedagogische basisdoelen. Deze zijn geformuleerd aan de hand van de vraag wat kinderen in de eerste levensjaren nodig hebben voor hun welzijn en ontwikkeling, ook met het oog op hun latere functioneren.

Het aan kinderen aanbieden van:

1. een gevoel van emotionele veiligheid
 2. gelegenheid tot het ontwikkelen van persoonlijke competenties
 3. gelegenheid tot het ontwikkelen van sociale competentie
 4. een kans om zich waarden en normen, de 'cultuur' van een samenleving, eigen te maken
- beschouwt zij als de vier pedagogische basisdoelen.

Wie in de kinderopvang werkt, kent deze basisdoelen en handelt daar ook naar. Als je deze basisdoelen als leidraad aanhoudt in de omgang met de kinderen, zorg je ervoor dat je aan de eerder genoemde voorwaarden voldoet.

OPDRACHT 2 De basisdoelen in de praktijk

Geef bij elk basisdoel van Marianne Riksen-Walraven een concreet voorbeeld van hoe jij in de praktijk handelt. Wat doe je en wat zeg je? Bijvoorbeeld: Als ik zie dat een baby geïnteresseerd kijkt naar de andere kinderen om hem heen, leg ik hem zo neer dat hij hen nog beter kan zien en betrek ik hem erbij.

- a. Hoe laat jij in de praktijk zien dat je de kinderen een gevoel van emotionele veiligheid biedt?
- b. Hoe bied jij kinderen de gelegenheid om hun vaardigheden op alle gebieden te ontwikkelen?
- c. Hoe stimuleer jij de kinderen in de praktijk bij het ontwikkelen van een sociale houding en vaardigheden?
- d. Hoe geef jij de kinderen gelegenheid om zich normen en waarden, de cultuur van onze samenleving eigen te maken?

THEORIEBRON DE ZES INTERACTIEVAARDIGHEDEN

Interactie is zo belangrijk!

In de praktijk zijn het vooral de interacties van kinderen met hun pedagogisch medewerkers die bepalend zijn voor de pedagogische kwaliteit van de opvang. **Interactievaardigheden** zijn de vaardigheden die pedagogisch medewerkers toepassen tijdens de communicatie met alle kinderen op de groep. Ze zijn afgeleid van de pedagogische basisdoelen van Marianne Rixen- Walraven.

Er zijn er zes interactievaardigheden, die in twee groepen verdeeld worden: basale en educatieve vaardigheden.

Basale interactievaardigheden

- **Sensitieve responsiviteit** straalt je uit door gevoelig te zijn voor de signalen van kinderen en op een passende, tijdige manier op hun signalen te reageren. Een kind dat zich geborgen en veilig voelt, durft op ontdekking uit te gaan en wordt daardoor gestimuleerd in zijn ontwikkeling. Alles wat een kind doet, zegt en non-verbaal uitstraalt, kan je zien als een signaal. Ook kijken kan al een signaal zijn. Laat het kind duidelijk weten dat je zijn signalen hebt opgemerkt. Door te knikken, je naar hem toe te draaien, oogcontact te maken met een vriendelijk gezicht, een zachte stem, een knipoog, laat je het kind voelen dat het er mag zijn. Een andere manier om te laten zien dat je het signaal van een kind hebt opgemerkt, is spiegelen. Dit is het letterlijk imiteren van gelaatsuitdrukkingen, gebaren, stem enzovoort. Ook het volgen van initiatieven of signalen is een manier die goed werkt bij een baby. Kijk mee in de richting van wat het kind opmerkt of interesseert. Als een kind bijvoorbeeld schrikt van een hard geluid achter hem, kijk je met hem mee in de richting van het geluid. Je zegt: wat hoor je daar? Schrik je ervan? Je spiegelt en volgt, benoemt wat je ziet en verwoordt wat je denkt dat het kind ervaart.
- Respect voor de **autonomie** wordt ook wel respect voor de zelfstandigheid van een kind genoemd. Door te luisteren naar wat een kind wil en door de zelfstandigheid te stimuleren, wordt de zelfredzaamheid groter. Door die zelfstandigheid en zelfredzaamheid krijgt het kind weer meer zelfvertrouwen, omdat het meer dingen met succes alleen kan doen.
- Structureren en grenzen stellen doe je door de omgeving en het dagprogramma voor het kind overzichtelijk te maken en door zelf voorspelbaar (consequent) te zijn in je gedrag. Bij oudere kinderen maak je duidelijk wat je van hen verwacht en geef je grenzen aan.

Educatieve interactievaardigheden

- Praten en uitleggen: door te communiceren met volwassenen en andere kinderen leren jonge kinderen taal. Tijdens het verschonen beschrijf je bijvoorbeeld steeds wat je doet en wat er gebeurt. Benoem gevoelens van de kinderen en vraag na of je interpretatie klopt, door eenvoudige en beschrijvende taal te gebruiken. Sluit daarbij aan op het begripsniveau van het kind. Heeft een kind hulp nodig, bereid het dan voor op wat je gaat doen. Maak oogcontact en vertel wat er gaat gebeuren.
 - Ontwikkelingsstimulering: dit is ook een van de educatieve interactievaardigheden. Het gaat daarbij vooral om het scheppen van de juiste voorwaarden, bijvoorbeeld het kind uitdagen met spel materiaal, maar ook het zorgen voor een doordachte inrichting van de ruimte.
 - Begeleiden van interacties: in de kinderopvang is altijd sprake van een groep kinderen die verschilt in leeftijd en achtergrond. Als pedagogisch medewerker breng je deze kinderen bewust met elkaar in contact, je betreft bijvoorbeeld de oudere kinderen bij de verzorging van de jongere kinderen en laat hen samen spelen en ontdekken. Kinderen leren zo al jong wat sociale vaardigheden zijn. Positieve interacties zoals luisteren naar elkaar, elkaar helpen, delen, samen praten en lachen moedig je aan. Natuurlijk zijn er ook wel eens negatieve interacties: ruziemaken hoort bij de ontwikkeling van kinderen, zo oefenen ze met sociale relaties. Als pedagogisch medewerker begeleid je deze confrontaties en voorkom je dat kinderen elkaar pijn doen. Volwassenen zijn soms snel geneigd om in te grijpen bij botsingen tussen kinderen, terwijl zo'n situatie zich vaak vanzelf oplost.
-